

Mulevhogute wa Pfanelo dza Vhuthu

Nga la 10 Nyendavhusiku 1948, Buthanonyangaredzi la Dzangano la Mbumbano ya Dzitshaka (UN) lo tangedza Mulevhogute wa Pfanelo dza Vhuthu. Nga murahu ha vhukando uhu he ha tou vha divhazwakale, Buthanonyangaredzi lo ita khuwelelo kha mashango othe ane a vha mirado uri a andadze Mulevhogute uyu na “u vhona uri u phadaladzwe, u taniwe, u vhalwe na u talutshedzwa zwikoloni na kha zwiwe zwiimiswa zwa pfunzo.” Thalutshezo ya tshiVenda yo dzudzanywa nga mirado ya tshiTafu na matshudeni vha Yunivesithi ya Kapa u itela u pembelela vhumambo ha tshihumbudzo ha 60th ha Mulevhogute uyu une wa tou vha divha zwa kale khathihi na u pembelela vhumambo ha tshihumbudzo ha 150th ha Fakhalithi ya zwa milayo ya Yunivesithi ya Kapa. Thalutshedzo yo vhalwa lwa u tou thoma Thohoyandou kha vhumambo he ha farelwa Yunivesithi ya Venda nga la 01 Nyendavhusiku 2008.

MVULATSWINGA

Vhunga u divhea ha u dzhiela ntha lwa mvele ya tshirunzi tsha muthu na ndingano na pfanelo dza vhathu vhothe zwi murango wa mbofholowo, vhulamukanyi na mulalo lifhasini,

Vhunga u dzhielwa fhasi na u tsikeledzwa ha pfanelo dza vhathu ho bveledza zwiito zwa vhuveveru vhu fhandulaho luvalo lwa muthu, na u da ha shango line khalo vhathu vha do diphina nga mbofholowo ya u amba na u tenda kha zwine vha funa, na u vhofholowa kha nyofho na zwinyagwa lo divhadzwaho sa dzangalelo lihulwane la vhathu zwavho,

Vhunga zwi zwa ndeme, arali muthu a sa faneli u kombetshedzwa nga u shaya iwe ndila, u vutshela vhutambudzi na vhotsikeledzi, uri pfanelo dza vhuthu dzi tsireledzwe nga tshumiso ya mulayo,

Vhunga zwi zwa vhumogwa u tutuwedza mvelaphanda ya vhukonani havhudi vhukati ha dzitshaka,

Vhunga vhathu vha Mbumbano ya Dzitshaka vho khwathisedza kha Tshata lutendo lwavho kha pfanelo dza vhuthu dza ndeme, kha tshirunzi na ndeme ya vuvha ha muthu na kha ndingano ya pfanelo dza vhanna na vhafumakadzi na uri vho diimisela u tutuwedza mvelaphanda ya u tshilisana na tshiimo tsha khwine tsha vutshilo kha mbofholowo khulwane,

Vhunga Mashango ane a vha Mirado o divhofha u swikelela u bveledza thuthuwedzo ya thonifho na u tevhedzwa ha pfanelo dza vhathu na mbofholowo dza vhumogwa a tshi shumisana na Dzangano la Mbumbano ya Dzitshaka,

Vhunga u pfesesa ha pfanelo idzi na mbofholowo zwi zwa ndeme khulwane kha uri mbofho iyi i bveledzwe nga vhumalo,

Zwino-ha, Zworalo, Buthanonyangaredzi li khou rwela tari Mulevhogute wa Pfanelo dza Vhuthu uyu sa tshone tshikalo tshine tsha nga shumiswa nga nnyi na nnyi tshine tsha tea u swikelelwa nga vhathu vhothe na tshaka dzothe, kha u vhona uri muthu muwe na muwe na murado muwe na muwe wa tshitshavha, e na Mulevho uyu ngelekanyoni yawe, u do lusa nga u tou funza na u shumisa pfunzo u bveledza phanda thonifho ya pfanelo idzi na mbofholowo a tshi shumisa maga o belaho phanda, kha vhuimo ha lushaka na ha tshaka-tshaka, u vhona uri izwi zwi dzhielwa ntha na u tevhedzwa vhukati ha vhathu vha Mashango ane a vha Mirado na vhathu vhane vha vha kha vhupo vhu re fhasi ha ndaulo ya mashango ayo.

Tshitenwa 1

Vhathu vhothe vha bebwa vhe na mbofholowo nahone vha tshi lingana siani la tshirunzi na pfanelo. Vhathu vhothe vho newa mihumbulo na mvalo ngauralo vha tea u konou farana sa vhathu vhatihi.

Tshitenwa 2

Muthu muwe na muwe u na pfanelo na mbofholowo dzo bulwaho kha Mulevho uyu, hu si na u khethululwa hufhio kana hufhio, ho disendekaho kha murafho, muvhala, mbeu, luambo, vhurereli, polotiki kana mihumbulo muwe-vho, vhubvo ha tshitshavha kana u tshilisana, ndaka, mabebo kana tshiimo tshiwe-vho.

Nga ntha ha izwi, a hu na khethululo ine ya do itelwa muthu hu tshi tevhelwa tshiimo tsha zwa polotiki, mulayo kana tshiimo tsha shango kha dzitshakatshaka kana vhupo vhune muthu a bva khaho, hu nga vha hu re na vhumilangi, hu ha thirasithi, hu sa divhusi kana huhu re kha vhuimo ho pimiwaho nga vhumdivhusi.

Tshitenwa 3

Muthu muwe na muwe u na pfanelo ya vutshilo, mbofholowo na tsireledzo ya muthu.

Tshitenwa 4

A hu na muthu ane a do dzheniswa kha zwa vhupuli kana vhushumeli; zwa vhupuli na mbambadzo ya dziphuli zwi do iledzwa nga ndila dzothe.

Tshitenwa 5

A hu na muthu ane a do tambudzwa kana u farwa nga ndila ya tshitu, i songo teaho muthu kana u farwa kana u tarafiwa nga ndila i tsitsaho tshirunzi.

Tshitenwa 6

Muthu muwe na muwe u na pfanelo dza u dzhiwa sa muthu fhethu huwe na huwe phanda ha mulayo.

Tshitenwa 7

Vhathu vhothe vha a lingana phanda ha mulayo nahone vho tewa nga tsireledzo ya mulayo i edanaho, hu si na khethululo. Vhathu vhothe vha na pfanelo ya tsireledzo i edanaho kha khethululo i pfukaho Mulevho uyu na kha thuthuwedzo iwe na iwe malugana na khethululo yo raloho.

Tshitenwa 8

Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo ya ndamulelo ya khoro dza lushaka dzi re na vhukoni kha vhukando vhu pfukaho pfanelo dze a newa nga ndayotewa kana mulayo.

Tshitenwa 9

A hu na muthu ane a do farwa, u valelwa kana u shakuliswa hu si na tshiitisi.

Tshitenwa 10

Muthu muñwe na muñwe o fanelwa, nga u edana ho fhelelaho, u thetsheleswa lwo teaho nga dzulo la nnyi na nnyi na hone lo diimisaho nga lothe li sa dzhiho sia, musu hu tshi khou tiwa pfanelo dzawe na mbofho dzawe na mulandu muñwe na muñwe wa vhugevhenga une a hweswa.

Tshitenwa 11

Muthu muñwe na muñwe o hweswaho mulandu wa vhugevhenga u na pfanelo ya u dzhiwa a si na mulandu u swika zwenezwo o no wanwa mulandu zwi tshi ya nga mulayo tsengoni ya tshitshavha, he a wana thodea dzothe dza u dipilela malugana na mulandu wonoyo.

A hu na muthu ane a do wanwa mulandu nga nthani ha nyito kana u sa ita nyito, zwe zwa vha zwi si mulandu nga fhasi ha mulayo wa lushaka kana wa dzitshakhatshaka nga tshifhinga tshe mulandu wa itea ngatsho. Ha ngo tewa na u latiswa lwo kalulaho u fhirisa ndatiso ye ya vha yo tiwa nga tshifhinga tshe mulandu wa itea ngatsho.

Tshitenwa 12

A hu na muthu ane a do dzhenelelwa kha zwa ene mupe, muṭa wawe, haya kana vhudavhidzani, kana u ṭaselwa ha thompho na tshirunzi tshawe, zwo sokou itwa kana hu si na tshiitisi tshi no pfesesea. Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo ya tsireledzo ya mulayo malugana na u dzhenelelwa honoho kana u ṭaselwa.

Tshitenwa 13

Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo ya mbofholowo ya u tshimbila na vhudzulapo nga ngomu mikanoni ya shango liñwe na liñwe.

Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo ya u bva shangoni liñwe na liñwe, ho katelwa na lawe, na u humela kha shango lawe.

Tshitenwa 14

Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo ya u toḁa na u ḁiphina nga pfanelo dza vhafhalali kha maiñwe mashango malugana na u tsireledzwa kha u tovholwa.

Pfanelo iyi i nga si shumiswe hune u hweswa mulandu ha vha hu si ha vhugevhenga ha politiki, kana zwiito zwi fhambanaho na ndivho na mirando ya Dzangano la Mbumbano ya Dzitshaka.

Tshitenwa 15

Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo ya u vha na lushaka lune a wela khalwo.

A hu na muthu ane a do thivhelwa u vha wa lushaka lune a wela khalwo kana a hanelwa pfanelo ya u shandukisa lushaka lune a wela khalwo.

Tshitenwa 16

Vhanna na vhafumakadzi vha miñwaha yo vhinaho vha na pfanelo ya u dzhena kha zwa mbingano na u vha na muṭa hu si na u thivhelwa nga zwa murafho, lushaka kana vhurereli. Vhothe vha na pfanelo dzi linganaho siani la mbingano, vha kha mbingano na musu i tshi fhela.

Mbingano i do dzhenelwa fhedzi nga vhathu vhane vha khou malana vho vhofoholowa nahone hu na thendelano yo fhelelaho.

Muṭa ndi tshipiḁa tsha tsiko nahone tsha ndeme kha tshitshavha ngauralo wo tea u tsireledzwa nga tshitshavha na Muvhuso.

Tshitenwa 17

Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo ya u vha na ndaka o diimisa nga ethe kana o ṭangana na vhañwe.

A hu na muthu ane a do dzhielwa ndaka hu si na tshiitisi tshi no pfesesea.

Tshitenwa 18

Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo ya mbofholowo ya muhumbulo, luvalo na vhurereli; pfanelo heyi i katela mbofholowo ya u shandula vhurereli hawe kana zwine a tenda khazwo, na mbofholowo a ethe kana e na vhañwe na musu e khagala kana fhethu ho dzumbamaho, u sumbedzisa vhurereli hawe kana zwine a tenda nga u funza, nyito, u rerela na u tevhedza.

Tshitenwa 19

Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo ya u vha na mihumbulo yawe na u amba; pfanelo heyi i katela mbofholowo ya u vha

na mihumbulo hu si na u dzhenelelwa, na u kona u toda kana u wana mafhungo na u phadaladza mafhungo na mihumbulo hu tshi shumiswa nyandadzamafhungo hu sa sedzwi mikano.

Tshitenwa 20

Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo ya mbofholowo ya u kuvhangana nga mulalo na nyandano.

A hu na ane a do kombetshedzwa u vha murado wa nyandano.

Tshitenwa 21

Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo ya u shela mulenzhe kha muvhuso wa shango lawe, nga ene mupe kana nga vhaimeleli vhe a dikhethelela o vhofoholowa.

Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo ya u kona u wana tshumelo ya vathu i no lingana kha shango lawe.

Lufuno lwa vathu lu do vha lwone murango wa maandalanga a muvhuso, hezwi zwi do bveledzwa nga khetho dza vhukuma dzine dza do vha hone nga zwifhinga zwo tiwaho, nahone khetho idzi dzi do vha dza vathu vhothe nga u lingana nahone u khetha hu do vha ha tshidzumbe kana ha shumiswa mañwe maga a u khetha nga mbofholowo.

Tshitenwa 22

Muthu muñwe na muñwe, sa murado wa tshitshavha, u na pfanelo ya u wana tshumelo ya tsireledzo ya zwa u tshilisana, nahone u na pfanelo ya u konou swikelela pfanelo dza ikonomi, u tshilisana na mvelele zwine zwa toda kha tshirunzi tshawe na u bveledza vhuvha hawe a tshi tikedzwa nga nungo dza lushaka na tshumisano ya dzitshakatshaka zwi tshi ya nga nzudzanyo na zwiko zwa Muvhuso muñwe na muñwe.

Tshitenwa 23

Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo ya u shuma, mbofholowo ya u khetha mushumo, nyimele ya mushumo yo teaho nahone i tangananedzeaho khathihi na u tsireledzwa kha vhushayamushumo.

Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo, hu si na khethululo, ya u wana malamba ane a lingana na a vhañwe kha mushumo une wa fana.

Muthu muñwe na muñwe ane a shuma u na pfanelo ya u wana malamba o teaho nahone ane a tangananedzea u itela uri ene na muta wawe vha konou tshila vhutshilo vhu re na tshirunzi, na u dovha u dadziswa, arali zwo tea, nga dziñwe tsireledzo dza zwa u tshilisana.

Muthu munwe na munwe u na pfanelo ya u vhumba kana u vha murado wa madzangano a vhashumi hu u itela tsireledzo ya madzangalelo awe.

Tshitenwa 24

Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo ya u awela na u digeda, hu tshi katelwa awara dzo pimiwaho dza u shuma na dziholodeni dzo tiwaho dzi re na muholo.

Tshitenwa 25

Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo ya vhuimo ha vhutshilo ho teaho mutakalo na u tshila zwavhudi hawe na muta wawe, hu tshi katelwa na zwiliwa, zwiambaro, vhudzulo na mbavhalelo ya dzilafho na tshumelo dza u tshilisana, khathihi na pfanelo ya tsireledzo musu hu na vhushayamushumo, vhwadze, vuholefali, vhutshilikadzi, vhualuwa kana inwe nyimele ya vhutshilo ine muthu a sa kone u i langa.

Vhomme na vhana vha tea u wana ndondolo na thuso zwa tshipentshela. Vhana vhothe, hu sa sedzwi uri vho bebwa mbinganoni kana nda ha mbingano, vha do wana tsireledzo ya zwa u tshilisana i no fana na ya vhañwe.

Tshitenwa 26

Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo ya pfunzo. Pfunzo i do nekedzwa hu si na mbadelo kha mirole ya fhasi kana ya u ranga ine ya vha ya vuthogwa. Pfunzo ya mirole ya fhasi i do vha khombe-khombe. Pfunzo ya zwa thekheninikhi na zwa phurofesheni i do itwa uri i wanale na pfunzo dza ntha dzi do swikelelela nga ndila i linganaho ho sedzwa vhukoni.

Pfunzo i do vha i livhiswaho kha u bveledzisa vhuvha ha muthu wothe na u khwathisedza thonifho ya pfanelo dza vuthu na mbofholowo dza ndeme. I do tutuwedza u pfesesa, u kondelelana na vhukonani vhukati ha dzitshaka, mirafho kana zwigwada zwa vhurereli, nahone i do bvisela phanda mishumo ya Dzangano la Mbumbano ya Dzitshaka ya u itela uri hu vhe na mulalo.

Vhabebi vha na pfanelothangwa ya u nanga pfunzo ine ya do nekedzwa vhana vhavho.

Tshitenwa 27

Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo ya u shela mulenzhe kha kutshilele kwa mvelele ya tshitshavha o vhofoholowa, u diphina nga vhutsila na u vha na mukovhe kha zwa mveledziso ya saintsi na mbuelo yazwo.

Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo ya tsireledzo kha mikhwa na dzangalelo la ndaka zwi bvaho kha zwibveledzwa zwa saintsi, manwalo kana vhutsila zwine a vha muñwali wazwo.

Tshitenwa 28

Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo ya nzudzanyo ya u tshilisana na ya zwa mashango a dzitshakatshaka zwine pfanelo

na mbofholowo zwo sumbedzwaho kha uyu mulevho zwi nga bveledzwa nga vhuḑalo.

Tshitenḽwa 29

Muthu muḽwe na muḽwe u na mishumo kha tshitshavha ine ya ita uri vhuvha hawe vhu kone u bvelela nga vhuḑalo nahone nga mbofholowo.

Musi muthu muḽwe na muḽwe a tshi khou shumisa pfanelo na mbofholowo dzawe, u tea u ita izwi a tshi dzhiela nḽha ndango ya mulayo wo itelwaho fhedzi u tsireledza pfanelo na mbofholowo dza vhaḽwe vhathu na u vhona uri hu vḽe na u dzhielwa nḽha ha mikhwa ya kutshilele, vhudziki na kutshilele kwavhuḑi kwo teaho tshitshavha tsha demokirasi.

Pfanelo na mbofholowo idzi a dzi tei u shumiswa nga nḑila yo fhambanaho na ndivho na mirando ya Dzangano ḽa Mbumbano ya Dzitshaka.

Tshitenḽwa 30

A hu na na tshithihi tshi re kha Mulevho uyu tshine tsha nga dzhiwa tshi tshi amba pfanelo iḽwe na iḽwe ine i nga shumiswa kha zwiḽwe na zwiḽwe kana u ita iḽwe nyito yo livhiswaho kha u thutha iḽwe na iḽwe ya pfanelo na mbofholowo zwo bulwaho afha malugana na Muvhuso, tshigwada kana muthu.